

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng thứ Hai, ngày 29/12/2025.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 294: Cách vật trí tri

Học Phật pháp phải bắt đầu từ việc đoạn trừ căn bản phiền não tức là “*Tham Sân Si Mạn*”. Nhà Nho cũng bắt đầu từ đoạn trừ phiền não như nhà Phật. Đó chính là “*Cách vật trí tri*” - một nội dung được đề cập trong sách Đại học của nhà Nho, cũng là tổng giáo học của nhà Nho. Trước tiên phải “*Cách vật*” sau đó mới “*Trí tri*”, kế tiếp là “*Thành ý, Chánh tâm, Tu thân, Tề gia, Trị quốc, Bình thiên hạ*”. Phải có trật tự như vậy, không được đảo lộn. Từ “*Trí tri*” - tức là khai mở trí tuệ - mới đạt đến “*Thành ý*”. Từ “*Thành ý*” mới đạt được “*Chánh tâm*”.

Phật pháp tu học trước nhất phải diệt trừ “*Tham Sân Si Mạn*”. Nếu không diệt trừ “*Tham Sân Si Mạn*” mà ngày ngày chúng ta “*tinh tấn*” thì đó chỉ là chúng ta đang lầm tưởng rằng mình “*tinh tấn*”. Do đó, Hòa Thượng sách tấn chúng ta phải phân biệt cho rõ giữa “*tinh tấn*” và “*tham cầu*”. Chúng ta mong đạt một bá đồ gì đó, hoặc vì ảo danh ảo vọng, vì sĩ diện nên phải nỗ lực, cố sức thì đó không phải là tinh tấn. Tinh tấn là việc thường hằng.

Hòa Thượng nói: “*Cái gì là cách vật, vật chính là năm dục Tài Sắc Danh Thực Thùy. Người thế gian tham thố hưởng thụ năm dục sáu trần, bạn phải cách trừ, trừ bỏ được năm dục này thì bạn mới đạt đến trí tri tức là khai mở trí tuệ.*” Từ đây chúng ta quan sát thấy, người tu hành hằng ngày chìm đắm trong danh vọng lợi dưỡng, thứ gì cũng ham thích thì chỉ là tu danh tu lợi, tu dục tu tình. Hòa Thượng nhắc: “*Tài Sắc Danh Thực Thùy - Địa Ngục ngũ điều căn*” tức là nếu chúng ta phạm phải một trong năm điều này thì đã khai mở đại lộ đi thẳng vào Địa Ngục, hưởng hồ tiêu nhiễm cả năm thứ thì chính mình không đọa Địa Ngục thì ai đọa, vậy mà nghĩ mình sẽ là cư dân thế giới Tây Phương Cực Lạc, sẽ vắng sanh trong một ngày gần? Đây chỉ là tham cầu.

Tu học bất kỳ pháp môn nào trong nhà Phật, không chỉ riêng Tịnh Độ mà các pháp môn như Mật, Thiền đều phải bắt đầu từ đoạn trừ phiền não như “*Tham Sân Si Mạn*”, “*Ảo danh ảo vọng*”, “*Tự tư tự lợi*”, ý niệm hưởng thụ “*Năm dục sáu*

trần”. Tâm thanh tịnh như một hồ nước trong xanh có thể soi chiếu mọi vật. Hồ vẫn đục thì không thể soi chiếu được thứ gì. Tâm của chúng ta bị 16 tên giặc tập khí nên trên chi phối. Từ chỗ này chúng ta có thể quán chiếu đâu là bạn lành, đâu là thầy tốt. Hòa Thượng nói việc này không khó, chỉ cần một chút danh, chút lợi là nhìn ra ngay họ có háo danh, háo lợi không.

Cách đây, hơn 20 năm, có một người học trò, sau khi chị trả lại tiền đã vay, thì nói với tôi rằng: *“Su phụ ơi! Con cho chị mượn một số tiền, giờ chị trả lại, con không tiêu vào việc gì, thôi su phụ tiêu đi!”* Tôi nói: *“Tiền mà con không sai, con để Thầy sai thì cảnh giới của con cao hơn Thầy rồi!”* May là mấy mươi năm trước tôi đã từ chối, thế mà người học trò này cũng bỏ mình đi. Một lần nữa, trong chuyến lưu giảng ở Thanh Hóa tại một ngôi nhà giàu có, đôi bên rất thân tình, người chủ nhà đã dành một khoản tiền cho tôi lo việc phiên dịch. Tôi từ chối thẳng, tôi nói: *“Trên bước đường tôi đi chia sẻ, tôi đã phát nguyện là không nhận bất cứ thứ gì, cho dù là thân tình đến đâu cũng không ngoại lệ.”*

Ấy vậy mà một vài năm sau, những người đó cũng không nghe pháp của Hòa Thượng, đến bây giờ, tôi biết rằng họ đã trải qua nhiều pháp tu. Vậy thì, chúng ta xét nghĩ xem, chúng ta tu hành có *“Cách vật”* không? Có đoạn trừ tham cầu của chính mình không hay vẫn chìm đắm trong tham cầu. Cho nên Hòa Thượng vẫn nhắc chúng ta phải phản tỉnh xem mình đang tỉnh tấn hay tham cầu. Cho nên Hòa Thượng nói Ma có rất nhiều tiền. Nếu bạn tham tiền thì Ma sẽ đem tiền đến cho bạn, nhưng nên nhớ rằng, bạn động tâm ở mức nào thì Ma sẽ đem số tiền đủ ở mức bạn động tâm, không hơn cũng không kém.

Có nhiều người nói rằng họ được Phật A Di Đà ban cho thứ này, thứ kia. Phật không đi thỏa mãn năm dục sáu trần của chúng ta. Chúng ta đạt được tham dục, tham cầu của chính mình tức là Ma đang thỏa mãn cho chúng ta. Thế nhưng mọi người lại không nhận ra, cứ nghĩ là mình niệm Phật tốt nên Phật ban cho thứ này, thứ kia, cho mình một đạo tràng tốt. Hoàn toàn sai rồi!

Đạo tràng của Thích Ca Mâu Ni Phật là ở gốc cây, ở rừng rậm, còn các Tỉnh xá là nơi phú ông xây dựng, thỉnh Ngài về để hoằng pháp lợi sanh. Người chân thật tu hành có lực thì phải vô tư vô cầu. Nếu có tư có cầu là bạn đang chìm đắm trong năm dục, không làm đến được *“Cách vật”* nên không thể đạt được *“Trí tri”* - không thể khai mở trí tuệ.

Hòa Thượng nói **“Người thế gian tham thố hưởng thụ năm dục sáu trần, đây là căn bản của phiền não. Chữ “cách” là cách trừ, là đoạn trừ, là cách tuyệt. Chúng ta là người học Phật, muốn vượt thoát sanh tử mà không “Cách vật”, không cách trừ năm dục thì làm sao có cơ hội vượt thoát sanh tử. Việc này rất rõ ràng!”**

Hiện tại người học Phật cầu giải thoát mà ngày ngày chìm đắm trong năm dục sáu trần là chỗ chúng ta phải quán chiếu, từ đó hiểu được đâu là chân tu, đâu là giả tu, đâu là thầy tốt, đâu là bạn lành để nương tựa. Sư ông Tịnh Thuận ở Tổ đình Phước Hậu từng dạy: **“Đừng có tu dục tu tình”** - “dục” là tham cầu, “tình” là tình chấp, tức là đừng thấy cảnh xa hoa muốn hưởng thụ - **“Đừng có tu gian tu dối”**. **“Đừng có tu lợi tu danh”**. **“Đừng có tu quanh tu quẹo”**. Tu quanh tu quẹo là nay pháp này mai pháp khác. Vì sao tu kiểu đó? Là vì người ta cho rằng tu thế cho chắc chắn, để nếu không vãng sanh thì ít ra có thể tiêu tan tiêu nạn. Vì nghĩ như thế nên cố gắng tổ chức các pháp hội tiêu tai tiêu nạn.

Phật pháp dạy chúng ta **“nhất môn thâm nhập, trường kỳ huân tu”**. Tám vạn bốn ngàn pháp môn đều giúp chúng ta đoạn trừ phiền não, giúp chúng ta thành tựu vô thượng đạo, vậy thì đâu cần nhiều pháp, bởi như thế sẽ khiến pháp này chướng ngại pháp kia. Đây là sự thật! Chúng ta gặp nhiều con đường và đi tất cả các con đường thì sẽ mất nhiều thời gian để đến đích.

Hòa Thượng nói: **“Chúng ta tu hành, phải đem phiền não đoạn trừ thì trí tuệ của bạn mới sanh khởi. Trong nhà Nho, khẳng định nhờ đó bạn mới đạt trí tri tức là cách vật mới trí tri. Đoạn trừ phiền não mới có được trí tuệ. Bởi vì có phiền não cho nên chướng ngại trí tuệ của bạn. Phiền não được loại trừ rồi thì trí tuệ liền được hiện tiền. Đây gọi là trí tri. Sáu căn tiếp xúc với cảnh giới sáu trần, một ngày từ sáng đến tối, mắt nhìn thấy, tai nghe tiếng, lúc đó không còn là chướng ngại. Thấy đều là học vấn!”**

Lúc đó năm dục sáu trần tác động thì sẽ trở thành học vấn cho chúng ta. Cũng nhờ đó mà một người có sự thông thạo, là ngay khi họ nghe thấy, nhìn thấy, tiếp xúc thì họ liền học ngay. Thế mới nói lúc này là học vấn không phải là chướng ngại. Cho nên, người học Phật phải đoạn được căn bản phiền não: **“Tham Sân Si Mạn”** thì khi tiếp xúc cảnh giới bên ngoài mọi thứ đều là học vấn cho mình. Nhà

Nho thì “*Cách vật*” sẽ đạt đến “*Trí tri*”. Đạt được “*Trí tri*”, mọi thứ mắt thấy sắc, tai nghe tiếng không còn là chướng ngại mà là học vấn.

Hòa Thượng nói: “*Trí tuệ chân thật hiện tiền rồi, ý của bạn liền thành. Sau khi “Thành ý” rồi thì tâm của bạn liền chánh. Nhà Nho người ta trải qua một quá trình công phu “Cách vật Trí tri, Thành ý chánh tâm, Tu thân” như vậy thì mới đến “Tề gia, Trị quốc, Bình thiên hạ.*” Cho nên người học Phật chúng ta trước tiên phải đoạn trừ phiền não, chính là 16 tên giặc “*ảo danh ảo vọng*”, “*tự tư tự lợi*”, “*năm dục sáu trần*”, “*tham sân si mạn*”. Phải bắt đầu từ đoạn phiền não mà bắt tay vào.

Hòa Thượng tiếp lời: “*Phật pháp giảng nói rõ ràng hơn. Trước tiên bạn phá Phiền não chướng sau đó bạn phá Sở tri chướng. Phá Phiền não chướng bạn thành tựu đức hạnh, còn phá Sở tri chướng bạn thành tựu trí tuệ. Do đây có thể thấy tinh tấn và tham cầu là hoàn toàn khác biệt. Trong tinh tấn nhất định không mang theo phiền não. Ngày nay phàm phu nói đến tinh tấn nhưng trong tinh tấn có phiền não.*

Chúng ta thường hay nói: “dũng mãnh tinh tấn” và tưởng rằng mình đang “dũng mãnh” để “tinh tấn”, thế nhưng “tinh tấn” của chúng ta có mục đích, “dũng mãnh tinh tấn” của chúng ta có bá đồ tham cầu. Chúng ta cũng hay nói nếu mình tinh tấn thì mình sẽ có chỗ tốt. Vậy thì, nếu như bạn cảm thấy không tốt thì bạn nhất định không làm! Phải nên biết đây chính là tham dục, tham cầu chứ không phải tinh tấn!”

Phật pháp có câu “*Pháp nhĩ như thị*” vậy nên, ngày ngày chúng ta làm việc cần làm mà không cần động lực gì, như Hòa Thượng chỉ dạy: “*Việc tốt cần làm nên làm, không công không đức.*” Hằng ngày dậy sớm, lên lớp học buổi sáng một cách tinh tường, không có một chút ỷ dật, đều là do đó là việc cần làm chứ không phải ta học vì bị điểm danh hay vì giữ thể diện.

Người học pháp nghe qua một cách hời hợt thì sẽ cho rằng: Muốn làm việc thì phải có động lực. Nếu không có động lực thì sẽ không ai làm. Ngày ngày niệm Phật cầu vãng sanh là chính đáng đúng không? Thế là họ vừa niệm Phật, vừa cầu vãng sanh, thậm chí niệm một lúc thì dừng lại xin: Phật ơi cho con vãng sanh. Hòa Thượng cho rằng việc này chính là vừa niệm Phật, vừa vọng tượng. Chúng

ta quán chiếu để thấy rằng chúng ta vì vãng sanh nên mới niệm Phật, vậy thì, chỉ cần chân thật niệm Phật đạt đến thanh tịnh, tâm thanh tịnh là tương ưng được với Phật, đâu cần phải nói: *“Phật ơi cho con vãng sanh”* thì Phật mới nghe, mới hiểu tâm ý của mình đâu. Cho nên đạo lý này muốn tham thấu được thì cần có một quá trình dài tu và học. Tu không, không thể hiểu; Học không cũng không hiểu.

Chúng ta phải phản tỉnh rằng ngày ngày chúng ta đang tinh tấn hay tham cầu? Qua sự phân tích của Hòa Thượng, chúng ta thấy mình đang tham cầu. Vì sao? Vì chúng ta chưa đoạn trừ được phiền não, ngày ngày chìm đắm trong *“danh vọng lợi dưỡng, tham sân si mạn, tự tư tự lợi, năm dục sáu trần”*. Do đó, những việc chúng ta đang cho là tinh tấn đó không phải là chân thật tinh tấn mà chính là tham cầu.

Hòa Thượng nói: ***“Tinh tấn hoàn toàn khác biệt. Trong tinh tấn không có phiền não nhưng ngược lại tham cầu thì sẽ có phiền não. Từ nơi đây, bạn thể hội được rằng: Trong thế gian này, làm gì có tinh tấn, đều là có mang theo danh vọng lợi dưỡng bên trong. Có danh vọng lợi dưỡng thì họ mới chịu làm. Nếu không có gì mà họ vẫn đang chân thật làm, nỗ lực làm thì đấy mới là tinh tấn.”***

Bản thân tôi, sau này quay trở lại học tập, lễ Phật là thấy mình bệnh nhiều, sắp chết nên nỗ lực. Còn nếu không có bệnh thì có lẽ ngày ngày tôi vẫn lo đua đòi, thỏa mãn tham cầu của mình. Hòa Thượng chân thật là hết lòng hết dạ nhắc nhở chúng ta. Rõ ràng là thứ tinh tấn của thế gian có phiền não vì có mục đích, có bá đồ, có chỗ tốt mong đạt đến. Khi mong đạt đến chỗ tốt là đã vọng tưởng rồi. Đây là chỗ cần phân biệt rõ tham cầu và tinh tấn.

Hòa Thượng đúc kết rằng: ***“Tất cả hành động việc làm của chúng ta phải chân thật là hy sinh phụng hiến, là vì lợi ích chúng sanh, là vì thành tựu trí tuệ chân thật và đức hạnh của chính mình, tuyệt đối không có danh vọng lợi dưỡng, nhất định không có bá đồ ở trong đó thì đây mới là tinh tấn.”*** Đây chính là điểm để chúng ta nhận ra đâu là tham cầu, đâu là tinh tấn. Nếu chúng ta ngày ngày không vì hy sinh phụng hiến, không vì lợi ích chúng sanh, không vì thành tựu trí tuệ và đức hạnh của chính mình thì đó là tham cầu.

Hằng ngày, nhiều người tu hành nơi Phật pháp, mong cầu tai qua nạn khỏi, mạnh giỏi bình an, sống lâu hết bệnh, thì đó là tham cầu. Còn thô thiển hơn, có người mong cầu có nơi ở, có đạo tràng đẹp, có cơm no áo ấm. Trước đây, tôi nghe lời nói này của Hòa Thượng thì cảm thấy như Ngài đang nói hơi quá lời. Nhưng đến giờ tôi hiểu rằng: Đây là lời khuyên mà Hòa Thượng dành cho những người chân thật muốn vượt thoát sanh tử, mong cầu vắng sanh.

Có rất nhiều người tổ chức lễ hội rất lớn. Họ làm để được lợi, Hòa Thượng biết rõ, nhưng Ngài không nhắc đến việc đó. Ngài bảo rằng họ cần cái họ cần, còn việc của chúng ta là pháp tòa. Người ta tham thố thỏa mãn danh vọng lợi dưỡng thì mới chịu làm, đó là việc của họ, còn chúng ta đến là vì pháp tòa nơi có thể đem Phật pháp tới cho chúng sanh. Chúng ta đến làm xong việc thì rời khỏi. Tôi quan sát thấy trong nhiều năm, Hòa Thượng và những người đi cùng Hòa Thượng đều làm như vậy.

Hòa Thượng thấy rõ, người tham tiền, tham danh thì tìm mọi cách để có được tiền, có được danh. Đã có danh thì chắc chắn có lợi. Người ta vì được lợi mà tổ chức lễ hội là việc của họ. Họ để một pháp tòa thì ta chỉ cần đến làm tròn vai trò, trách nhiệm. Nhờ có lễ hội, mọi người tụ tập đông như vậy, ta mang Phật pháp đến cho những người tham dự. Nếu họ chân thật tiếp nhận thì họ được lợi, nếu họ chân thật tu hành thì họ chân thật có thành tựu. Đó là ý niệm của Hòa Thượng đối với chúng sanh và như vậy mới chân thật là hy sinh phụng hiến, là vì lợi ích chúng sanh, là vì thành tựu trí tuệ chân thật và đức hạnh của chính mình.

Bài học hôm nay cho chúng ta thấy ngày ngày chính mình đang chìm đắm trong tham cầu, trong dục vọng - điều đó không phải là tinh tấn - do đó tu hành chưa có thành tựu. Tinh tấn thì không có tham cầu, không có bá đồ, không có lợi ích riêng. Trước đây, người ta hay nói đến câu “*Bất niệm tự niệm*” chỉ trong bảy ngày, ba ngày thì đạt được. Ngay ngày đầu, tôi nghe điều này đã thấy bất ổn, tuy nhiên, việc này đã lôi kéo rất nhiều người chuyên niệm Phật tham gia. Những người đó, bây giờ, gần như không còn niệm Phật nữa. Điều này cho thấy họ không phải là tinh chuyên, mà vẫn là xen tạp.

Chúng ta muốn niệm Phật thành khởi thì không phải ngày ngày nói với Phật là “*Cho con được nhất tâm, được niệm Phật thành khởi*” vì càng mong cầu, càng không đạt được. Chỉ cần chúng ta niệm Phật nhiều hơn vọng tưởng, thời gian

niệm Phật đủ nhiều thì vọng tưởng không còn sanh khởi, vậy thì sẽ nhất tâm. Ngày ngày chúng ta niệm Phật nhưng chúng ta cũng niệm bệnh thì bệnh có chỗ sanh khởi. Bây giờ chúng ta niệm Phật đừng dành thời gian, đừng có ý niệm nghĩ đến bệnh. Nếu suốt ngày chỉ toàn tâm toàn lực chỉ niệm Phật A Di Đà thì chắc chắn Phật A Di Đà sẽ xuất hiện. Có thể chúng ta không nghĩ đến “*danh vọng lợi dưỡng, năm dục sáu trần*” nhưng chúng ta lại nghĩ đến “*cái ta*” và “*cái của ta*”, thì đó là chướng ngại. Ví dụ thân của ta, quyền thuộc của ta.

Bài học hôm nay vô cùng sâu sắc và không dễ để thấu hiểu, không dễ tiếp nhận một cách hoan hỷ. Ai cũng nói phải có mục đích, phải có mong cầu thì mới nỗ lực được. Tuy nhiên đó là chuyện thế gian! Trong tu học Phật pháp, nếu còn có mục đích, còn có mong cầu thì còn có vọng tưởng. Hòa Thượng từng nói chúng ta vì vãng sanh nên mới niệm Phật, Ngài không dạy chúng ta vừa niệm Phật, vừa mong cầu. Bài học hôm qua và hôm nay, Ngài chỉ dạy rằng phải đoạn trừ tham sân si mạn mới phân biệt được tinh tấn và tham cầu. Nhà Nho thì “*Cách vật*” mới “*Trí tri*”, mới “*Thành ý*”, mới “*Chánh tâm*”. “*Cách vật*” là đoạn trừ mọi phiền não, vọng tưởng, chấp trước thì đạt được “*Trí tri*” tức trí tuệ khai mở./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót. Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học tập mang lại lợi ích cho mọi người!